

լուսինները կան արած գործում են և աշխատում են մօտ յարաբերութիւններ ունենալ մեր հասարակութեան հետ: Սակայն մենք այսքան կանոններ որ բանը նրանում չէ թէ մեր երկրամասնութիւնը գործում է, այլ նրանում է, որ այստեղացիք վառօդի պէս կալուց և խելոյն հանգչող մի նիւթի նման են: Եւրոպայից չեն ուղարկում հասկանալ կարծում են թէ ամեն բան արել պիտի են:

Ա. Տ. Մ.

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԲԱՐՈՒՄԻՅ մեղ գրում են. «Այսօր լուր հասաւ թաթում, որ Օղէսայից մեկնած ուսու ընկերութեան «Կոնստանտին» պատմական շրջանաւ խորանուրդից թէոդորայի մօտեքում էր բոլոր ապրանքներով ազատել են բոլոր ճամբորդներին, պաշտօնականներին և պատու: Այդ շրջանաւ սպասւում էր տեղի վաղվան օրը և պիտի վերադառնար այս հինգըսթի նորից Օղէսա: Ընկերութիւնն արդէն դրա փոխարէն ուրիշ շրջանաւ դառն կարգադրութիւնն արել է: Այնպէս ամսին դեռ նոյն ընկերութեան ընտանիքը «Տրուօր» շրջանաւ խորանուրդից: Առհասարակ այս տարի յունվար և փետրվար ամիսներում մեծ դժբաղդութիւններ են պատահել ծովի վրա: Հաշւում են որ մօտ 9 հազ քանակի շրջանաւ են խորանուրդի, որոնք արտասահմանից մեծ ապրանքով թաթում պիտի հասնէին: Այս երկու ամսում տեղի, ծովի վրա, ոչինչ չարժողութիւն չը կայ, այն ինչ անցեալ տարիներն այս ամիսներում միշտ դարձաւ լինում էին նաւահանգստում 6—7 մեծ ապրանքով արտասահմանի շրջանաւ: Այս դէն մօտ 4—5 քանակի շրջանաւ փոխանակ յունվարին հասնելու արտասահմանից, դեռ մօտ օրերս պիտի հասնեն թաթում: Ուշանալու պատճառը վերադրում են սարսափելի արեւմտութեանը, որի նմանը շատ տարիներ եղած չէ:»

Սեղ գրում են ԲԱՐՈՒՄԻՅ. «Պարսպ մշակների և առհասարակ բազմ օրնոդների թիւն ահալին է, ամենքը գործ են փնտռում թողած իրանց հայրենիքը: Թափառողների թիւում կան այնպիսի զիւղացիներ, որոնք աշխատանքի մէջ իրանց աշխատեցնող շաքարի օր բանում են այստեղ, ուր չաքարը երկու օր բանում են և չորս օր պարսպ թափառում և այնպիսի անտարբեր թաթումի խոնաւ օդից հիւանդանալով:

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԳԻՒԿԱԿԱՆ ՀԱՐԱՆԻՐ

Թէ Նոր-Բայազէտի ամբողջ գաւառում և թէ Գարաշէնի գաւառում գիւղական հարսանիքների արարողութիւնները դրեթէ համանման ընտանիքներն ունեն: Աւելորդ չի լինի մի քանի խօսք ասել գիւղական հարսանիքների մասին:

Գիւղական, սովորաբար, հարսանիքը լինում է ձմեռ ժամանակ: Գարաշէնից սկսած մինչև բուն աշունքը գիւղացին դարձած է իր դաշտային այլ և այլ պարսպմունքներով և հետևապէս այդ ժամանակամիջոցում նա ժամանակ է ունի մտածելու անգամ իր որդուն ամուսնացնելու մասին: Ուշտի այդ պատճառով գիւղական հարսանիքները, ինչպէս ասեցինք, տեղի են ունենում ձմեռը:

Երկասարկին ամուսնացնելու հարցը գիւղական ընտանիքներում այնքան երկար չէ անում, չէ ձգձգվում, որքան քաղաքներում: Գիւղացին, որը մտադրութիւն է ունենում իր տղային պսակելու, իր ընտանիքի հետ այսօր խորհրդակցեց թէ չէ, վաղը կամ միւս օրն իսկոյն դիմելու է իր մի հարսանին, նրա աղջկը իրան հարս ուղարկ համար:

Այդ գիւղացիների շրջանում աղջիկ ուղիւ կամ տղա չապ դժուարութիւններ չէ պահանջում: Այդ նրանից է, որ գիւղերում բոլոր բնակիչները, քիչ քաղաքներում մի պարսպմունք են և նրանց թէ ունեւոր և թէ աղքատ դասովարդի կենցաղավարութեան, նիստ ու կացի եղանակներ և նրանց առօրին ընթացիկ կեանքի պայմանները ընդհանրապէս համարեալ մի և նոյն դրութեան մէջ են գտնվում: Եւ այդ պատճառով նրանց իրար հետ քարեկամանալը, խնամքանալը շատ հեշտութեամբ է կատարվում: Մինչդեռ քա-

ղաքներում են բոլորովին թշուառութեան մէջ: Մասնացոյց կարող ենք անել, օրինակ, Շուշա-րի գիւղացիներին և թիֆլիսի շրջակայքի միւս հայ գիւղացիներին, որոնք իրանց գիւղերում թէ այգիտէրեր են և թէ վարուցանքի դրանց թիւը տասնեակներով օրից օր աւելանում է: ամենքը գործ են փնտռում օրերով, մինչև իսկ ճանապարհի ծախսի համար չեն կարողանում փող վաստակել, որ կարողանան վերադառնալ հայրենիքը, ուստի և միշտ հիւանդ և թշուառ վիճակի մէջ են: Ուշադրութիւն թող դարձնեն այս մասին հայ քաղաքները և նոյն գիւղի տանուէրները: Թող խորհուրդ տան իրանց աշխատող, հող մշակող գիւղացիներին, չը թողնել իրանց այգիներին վաղները և վարկահոգիներ ու իշուր չը թափառել քաղցած, ծարաւ թաթումի փողոցներում:

«ԿԱՅԿԱՅ» լրագրում կարդում ենք հետևեալը. «Ներկայումս Պետերբուրգում, ներքին գործերի միւնիստրութեան կից և ր կ ու յ ա ն ծ ն ա ժ ո ղ ու ղ ն եր են կազմված. մէկը վերաբերում է Կովկասի թուրքերի հոգևոր վարչութեանը, իսկ երկրորդը վերաբերում է Կովկասեան հայերի դրութեանը: Այդ երկու յանձնաժողովներն էլ գտնվում են Կովկասի կառավարչապետ գեներալ-լեյտենանտ Ս. Ա. Երեմէնկովի նախագահութեան տակ: Այդ յանձնաժողովների մէջ մտնում են գիւղատնտես, ներքին գործերի, արտաքին գործերի և ժողովրդական լուսաւորութեան միւնիստրութիւնների անդամները, նոյնպէս և Կիւիլի գեներալ-նահանգապետ կոմս Լյուստիկով, մի քանի նահանգապետներ և թուրքերի ու հայկական գործերին տեղիակ մասնագէտներ: Այդ յանձնաժողովներից մէկին մասնակցելու համար կառավարութիւնը կանչել է ուսու թաթումների զլխավորին, այն է Օրէնբուրգի մուֆտի Սալվեմանովին: Թուրքաց գործերի վերաբերեալ յանձնաժողովը քննում է, ի միջի այլոց, թուրքական երրորդ մուֆտիութիւն հիմնելու վճարիկովկաս քաղաքում: Ներկայումս Կովկասում մասնատական երկու հոգևոր վարչութիւն կայ՝ Օրէնբուրգեան և Տալիշիեան: Վերջինում մուֆտի պաշտօնը թափուր է մնում: Որպէս լսել է «ՄՈՍԿ. ԲԵԺՈՒ» լրագրից, մահ-մեռում է մահաւոր ժողովուրդի հիմնական երրորդ մուֆտի նշանակելու դէմ հեղինակաւոր անձինքներից բոլորը կը ներկայացվի, պատճառ բերելով այն հանգամանքը, որ անգլիական և

դաշնական կան այնպիսի դասակարգեր (օրինակ, այդտեղ կան թէ չինոյի, թէ բաղալ, թէ հիւան, թէ դարբին և թէ ուրիշ շատ դասակարգեր), որոնց թէ նիստ ու կացը և թէ նոյն իսկ ընտանեկան կառավարութիւնը բոլորովին տարբեր եղանակներ ունեն միմեանցից: Եւ այդ յարգելի պատճառներով քաղաքներում միմեանց հետ խնամքանալու և աղջիկ տալու հարցում պայմանները շատ դժուարութիւնների են ենթարկվում:

Մեր յիշած գաւառներում գիւղացիները, սովորաբար, իրանց դասակներին ամուսնացնում են դեռ 16—18 տարեկան հասակում: Կրա պատճառը, որքան իմանում ենք, այն է, որ մի կողմից կոնստանտնուպոլսում, որը կը մասնակցի իր սկեսորի ընտանեկան աշխատանքին, անմիջապէս թիթեանցիկով նրա վրա ծանրաբեռնված աշխատանքի միջոցները, իսկ միւս կողմից հետադիմեալ կաւեկանայ իրանց ընտանիքի թիւը, թէ հարսնացուի և թէ ապագայում ծնվող երեխաների թիւով, որոնց համար կը արդի նաֆա րի հողը, այսինքն, նրանք իբրեւ հասցիվ վարելահողի քանակութիւնից: Այս այդ հանգամանքները աչքի առաջ ունենալով գիւղացիներից շատերը իրանց պատանիներին պսակում են դեռ չը համարեցած, այնպէս որ նրանցից շատերը դուռը դեռ չեն էլ հասկանում ամուսնութեան նշանակութիւնը այդ միջոցին:

Կայ մի ուրիշ հանգամանք ևս, որը նոյնպէս շատ պնդում է գիւղացուն աւելի վաղ պսակելու իր դասակին: Այդ այն է, որ գիւղացի երիտասարդը ամուսնանում է համարեա թէ ձրի ապէս: Եւ դա դարձանալի չէ, քանի որ գիւղական հարսանիքները լինում են ծաղոյն: Այդ մասին ընթերցողը կը տեսնի քիչ յետոյ:

Գիւղացին, թէկուզ ոչինչ փող չունենայ իր ձեռքում, դարձեալ կարող է իր որդուն ամուսնացնել: Եւ այդ տեղական խօսք է և կը նշանակէ ընծայ. ծաղից գոյանում է 100—300 և երբեմն 400 րուբլի գումարը, որով ծածկվում է հարսանիքի ամբողջ ծախսը:

Քրանսիական կոյսիւններում ամենին չը կան մահմետական մուֆտիներ այնպիսի ընդարձակ իշխանութեամբ, որպէս Ռուսաստանում: Եւ չա՛յոց գործերին վերաբերեալ յանձնաժողովում, ի միջի այլոց, կը քննվի հայ-լուսաւորչական եկեղեցական զարդանքի կանոնաւորման հարցը: Կովկասում և Նիւմիդիայի ծայրագոյն Կաթողիկոսի հետ կառավարութեան հայեացքներին աւելի համապատասխանող յարաբերութիւններ հաստատելու հարցը:

«ВРАЧЪ» բժշկական շաբաթաթերթը հաղորդում է, որ թիւլ է արված հանգանակութիւնը բժիշկ Պիրազովի յիշատակին արձան կանգնեցնելու համար: Կրա համար յանձնաժողով է ընտրված, որը բաղկացած է հետեւեալ անդամներից. Սիլվիա-Սոսիկի, Էրիսման, Կիսկիսով, Պոկրովսկի և Օսիպով: Արձանի վրա Պիրազովի ներկայացրած կը լինի բազմաթիւ վրա նստած, ձեռքում մի գանգ բռնելով, իսկ նրա ոտներին մօտ դրված կը լինի մի բաց արած դիրք: Թուջեայ արձանը դրված կը լինի գրանիտի պատուհանների վրա, որը կողքերից դարձաւ կը լինի դադնեայ պսակներից:

«Медицинск. Вещд» շաբաթաթերթը հաղորդում է որ Պետերբուրգի քաղաքային հիւանդանոցը թոյլուութիւն է ստացել բանալ մի բարեկործանական ընկերութիւն Բոսիլին պրոֆեսորի յիշատակին:

Ինչպէս մեղ գրում են, փետրվարի 15-ին կայացաւ Գիլիմանովի դերասան պ. Սարգսեանի ներկայացումը, տեղական թատրոնականներին մասնակցութեամբ: Բազմութիւնը այնքան շատ էր ներկայացումներ, որ, ինչպէս ասում են, տեղի գցելու տեղ չը կար: Չուտ արվիւնքի կէտը յատկացվել է Գիլիմանի հայոց միջատեան տղայոց ուսումնարանին:

Վերջապէս եղանակը թիֆլիսում մեղմացաւ. ձիւնախառն անձրևներին և խոնաւ ու մաւղ օրերին՝ յաջորդեցին պարզ և տաք օրեր:

Թեմական տեսուչ Երեմանի նահանգի հայոց ծխական դպրոցներին, Մեարդ քաղաքային Միւսնայ, ինչպէս է մեղ տպել հետեւեալը. «Ձեր լրագրի

№ 17-ում տպված Արգիւնայից գրված նամակում տպված է թէ՛ Արամ քաղաքային (այսինքն Մեարդ քաղաքային) Միւսնայի ջանքով բացվել են Շիրակի մի քանի գիւղերում ուսումնարաններ: Պարտաւորութիւն եմ համարում յայտնել, որ ինչեւզ ղեկավարներն ինձանից առաջ կային, միայն Բաշ-Շիրակ և Փերուսի գիւղերի դպրոցները երկգասեան են դարձած:»

Տաւն և մէկ, կամ տաւն ամսով (փետրվարից կամ մարտից) մեր լրագրին բաժանորդ գրվողները՝ վճարում են 9 րուբլի:

ՄՈՍԿՎԱՅԻՄ լոյս տեսնող «Հանդէս գրական, նախան և պատմական» հրատարակութեան չորրորդ գրքում տպված է Վ. Աղայեանցի մի յօդուած «Մի երես մեր նորագոյն պատմութիւնից» վերնագրով: Այդ յօդուածի մասին կը խօսենք մի այլ անգամ:

Թիֆլիսում լոյս է տեսել ժողովրդական ընթերցանութեան համար «Լիւր թագաւոր» (լուս. Շեկապիլի), փոխադրութիւն օրերից Շ. Տէր-Նիկողայոսեանի: Կրթչից տպված է Տ. Նազարեանի «Արօր» պատարանում և պարտական է երկու պատկերներ: Կրկն 5 կոպէկ է:

Պետերբուրգից հայացած պատկերահանդէսում իր երկու պատկերները ներկայացրել էր և մեր երկրամասը նկարիչ Գ. Բաշին: Վաղեմ: «ՄՈՍԿ. ԲԵԺ» լրագրի Պետերբուրգի թղթակիցը սաստիկ դուրս է Բաշինը գրելով, ասելով որ հարաւային մուկ գիւղերը, լուսնի շողերի շրի մէջ արտաբայելով, մուկ երկրի վրա աստղերի երեսով՝ այնպիսի ճշմարտութեամբ են նկարած, որի նմանը նոյն իսկ Լազարի և Ալլազովսկու պատկերների վրա չէ պատահում տեսնել:

«С. Петерб. Вещд» լրագրից լսել է, որ արդարապատկան միւնիստրութեան մէջ մշակվում է ժողովրդական իրաւունքի մասին մի նոր օրենսդրութիւն, որի գործութեամբ արական և իրական տեղի ներկայացուցիչները հաւասար ժողովրդական իրաւունքներ կունենան:

Ստացանք Թիֆլիսի մի դպրոցի աշակերտներից 13 րուբլի 40 կոպէկ յօդուած Աղայեանի

նա շարաչար սխալվելով կենթադրելով հօր կատաղութեամբ և նոյն իսկ տանից դուրս կը վերջով մի առժամանակ...

Ինչպէս վերեւ ասեցինք, գիւղացին երբ որ կամենում է իր դասակին նշանել, ամուսնացնել նա երբեք չէ հարցնում այդ վերջինին, թէ արդեօք համաձայն է նա թէ ոչ: Այդ դէպքում ի հարկէ, պատահում է, որ գիւղական մի որ և է աղջիկ չէ սիրում այն երկրամասերին, որի հետ արդէն իրան նշանել էր իր հայրը: Այդ տեսակէտից, նոյն այդ աղջիկը, չը կարողանալով բաժնարձակ յայտնել իր անհամաձայնութիւնն իր ծնողներին՝ իր ամուսնացնալու վերաբերմամբ կամ պէտք է ակամայից համաձայնվի իր ծնողների կամքին և, ենթարկվելով նրանց կամայեալ փնտաղու հետ, կամ թէ գաղանի կերպով պէտք է մի միջոց գտնի՝ իր չը սիրած երկրամասերը ձանկերից ազատելու համար, այն է, ընտրել մի ուրիշ երկրամասը և փախչել նրա հետ, որին աւելի լաւ կարող է սիրել, քան թէ իր ծնողների ընտրելին: Այսպիսի հանգամանքներ վրէժ չեն պատահում մեր յիշած գաւառներում:

Գիւղացին, նշանադրելով իր որդուն, մի առժամանակ անցնելուց յետոյ, սկսում է վերաբացնել իր խնամքը հետ սովորական դաւաճ (քաջութիւն) փնտաղու կողմից: Նախնական սովորութեան համաձայն, նրա կարողութեան չափ, վճարվում է աղջկայ, այն է հարսնացուի տիրոջը դարձնել փող 20—40 և երբեմն 60 րուբլի գումար: Եւ այդ գումարով համարեա բաւականաւոր է աղջկայ տեղը, գնելով հարսնացուի ամբողջ ընտանիքը: — օ՜հ, արդ համարում են և այնպիսի անդարեւիկը մարդ գնել այդ աղջկաներից, որոնք իրանց առաջին քանի փողի մի մասով իրանց աղջկայ բաժնին քիչ համար հարկաւոր իրեզնեներ գնելուց, դուրս մի մասն էլ իրանց են սեփականացնում: Այդպիսով, ուրեմն պարզ է, որ գիւղացիներից շատերն իրանց աղջիկներին մարդու տալուց դեռ չա՛ն ունեն:

